

**Nedělní úvaha (kázání)
na text Markova evangelia
v Lysé nad Labem, 14. března 2021**

Uzdravení posedlého chlapce

Když přišli k ostatním učedníkům, spatřili kolem nich veliký zástup a zákoníky, kteří se s nimi přeli. A celý zástup, jakmile ho uviděl, užasl; přibíhali k němu a zdravili ho. Ježíš se jich otázel: „Oč se s nimi přete?“ Jeden člověk ze zástupu mu odpověděl: „Mistře, přivedl jsem k tobě svého syna, který má zlého ducha, a nemůže mluvit. Kdekoli se ho zmocní, povalí o a on má pěnu u úst, skřípe zuby a strne. Požádal jsem tvé učedníky, aby ducha vyhnali, ale nedokázali to.“ Odpověděl jim: „Pokolení nevěřící, jak dlouho ještě budu s vámi? Jak dlouho vás mám ještě snášet? Přiveďte ho ke mně!“ I přivedli ho k němu. Když ten duch Ježíše spatřil, hned chlapce zkroutil křečí; padl na zem, svíjel se a měl pěnu u úst. Ježíš se zeptal jeho otce: „Odkdy to má?“ Odpověděl: „Od dětství. A často jej zlý duch srazil, dokonce do ohně i do vody, aby ho zahubil. Ale můžeš-li, slituj se nad námi a pomoz nám.“ Ježíš mu řekl: „Můžeš-li! Všechno je možné tomu, kdo věří.“ Chlapcův otec rychle vykřikl: „Věřím, pomoz mé nedověře.“ Když Ježíš viděl, že se sbíhá zástup, pohrozil nečistému duchu: „Duchu němý a hluchý, já ti nařizuji, vyjdi z něho a nikdy už do něho nevcházej!“ Duch vykřikl, silně jím zalomcoval a vyšel; chlapec zůstal jako mrtvý, takže mnozí říkali, že umřel. Ale Ježíš ho vzal za ruku, pozvedl ho a on vstal. Když vešel do domu a jeho učedníci s ním byli sami, ptali se ho: „Proč jsme ho nemohli vyhnat my?“ Řekl jim: „Takový duch nemůže vyjít jinak než modlitbou.“ (Bible, Markovo evangelium, 9. kapitola)

www.evangelie-et-peinture.org

Nutné je doplnit četbou příběhu o zlatém teleti (Ex 32,15-25). K porozumění poslouží také předchozí řádky Markova evangelia, modlitbou pak Žalm 25, písní 175 a 556 z EZ.

Dnešní příběh o uzdravení je tak trochu příběhem o Ježíšových učednících. Jako pozorní čtenáři Markova evangelia jsme si už dříve všimli, že to mezi nimi a Ježíšem tak úplně neladí. Až překvapivě často zdůrazňuje evangelium nechápavost učedníků a Ježíšovo roztrpčení, zklamání a výtky vůči nim. Ježíš je peskován farizeji a zákoníky, pronásledován senzacechtivými davy, „využíván“ nemocnými a jejich blízkými. Kolotoč nepochopení a míjení se jakoby zacyklil a Ježíšova nejbližší rodina (Mk 3,31-35; 6,3-6), a posléze i jeho učedníci jsou v tomto pro Krista velikým zklamáním. Kdybychom si v Markově evangeliu podtrhali místa, ve kterých je Ježíšem tematizována nevěra, nechápavost či dokonce konfliktní chování učedníků vůči Ježíši, byli bychom v šoku. Objevuje se to pozvolna (Mk 4,13.40), ale poté, co Ježíš vyšle učedníky (svou církev) mezi lid (Mk 6,7-13), se to stále víc zhoršuje. Učedníci se projeví jako političtí aktivisté a zverbují mu povstalce a demonstranty (Mk 6,40), jsou nadále ustrašení (Mk 6, 49-50; 9,6), nechápaví (Mk 6,52; 7,18; 8,17-18; 9,5), přizemní (Mk 8,16) a ve své touze po úspěchu a popularitě i konfliktní (Mk 8, 32-33). Obraz vzájemného souladu a harmonie, obraz trpělivého Kristova vedení poslušných (byť poněkud prostších) učedníků dostává vážné trhliny. Skoro se není čemu divit, že později se po Kristově zatčení rozprchnou jak hejno kuřat (Mk 14,50) a zaprou jej (Mk 14,66-72).

Pokud jste právě ztratili jednu romantickou představu prvotní církve, vězte, že je to součástí Markovy strategie. Jednak nás chce připravit na to, že láskyplný vztah mezi Kristem a jeho učedníky (církví) je dán Boží milostí a odpuštěním v povelikonočních časech. Navzdory všemu výše zmíněnému se totiž bude Ježíš za svými učedníky vracet. A jelikož to bude až po vzkříšení, týká se tento Bohem obnovený a obnovovaný vztah i nás, učedníků mnohem pozdějších. Druhý důvod Markem zdůrazněného nesouladu mezi Kristem a učedníky je varování nám čtenářům, Kristově církvi. Ztotožnit se s učedníky v evangeliu je bolestivé, zároveň však ozdravné a církev vždy a znovu korigující. Vztáhneme-li i na sebe Ježíšovy reakce, pak nás ovšem dnešní Ježíšovo ostré slovo pěkně zabolí. „*Jak dlouho vás mám ještě snášet?*“ říká v dnešním příběhu Ježíš. Určitě cítíte jisté dotčení. Vždyť učedníci se snažili jen pomoci, uzdravit, a jejich dobrá

vůle byla navíc zakončena veřejným neúspěchem. Přesto k nim znějí Ježíšova příkrá slova: „*Pokolení nevěřící, jak dlouho ještě budu s vámi? Jak dlouho vás mám ještě snášet?*“ Co tak strašného se stalo, že dostali od Ježíše tak moc „naloženo“?

Marek nám ledacos naznačí už přípravou celé scény. Ježíš přichází, sestupuje z hory, kde se právě děly opravdové divy (Mk 9,2-13). Setkání s Mojžíšem a Eliášem, přítomnost pouhých tří vybraných a nejvěrnějších učedníků, a především samotný hlas Boží, slovo ztvrzující Ježíšovu Božskou podstatu. Pokud čekáte slavný návrat, ovace učedníků a Petra, Jakuba a Jana nadšeně vyprávějící o tom, co se na hoře právě stalo, pokud jste natěšeni, Marek vás jako mistr zvrátů pěkně zchladí. Sestupují z hory. Už zdálky je sice všichni zdraví, ale povznesená nálada bere rychle za své, když se přiblíží k táboru pod horou. Hádky a svár, představitelé židovské obce ve při s představiteli církve Kristovy. Dva duchovní proudy se tu sváří a místo důstojnosti, duchovní atmosféry či moudrých myšlenek tu vládne zmatek a nevraživost. Do toho nemocné dítě a jeho zoufalý otec dožadující se pomoci. Pobavený a zvědavý dav. V kontextu podobných situací z předešlých kapitol bychom očekávali, že Ježíš se neprodleně pustí do obrany učedníků a zákoníci budou jako obvykle pěkně „proškolení“. Jenže přichází šok. Ježíš sjede snad úplně všechny přítomné. Proč? Připusťme, že nám ta scéna cosi připomíná. Povznesené sestupování z hory po setkání s Bohem. Rozbouřený a přízemní tábor lidu pod horou. Boží hněv... Ježíš tu přichází v roli Mojžíše (s nímž mimochodem před chvílí sám rozmlouval na vrcholu hory). Ten kdysi sestupoval z hory Sinaj také v povznesené náladě, aby našel lid uctívající zlaté tele (Ex 32,15-25). Jeho nejvěrnější bratr Áron a další duchovní představitelé tu navíc místo Boží vůle plnili vůli davů. Byl to tehdy šok, Mojžíš roztříštil desky, smlouva mezi Bohem a lidmi byla zrušena, vše nabralo neuvěřitelný obrat. Mojžíš zuřil. Je snad dnešní scéna pod horou v něčem totožná? Z čeho plyne Ježíšovo zklamání? Kde je v textu ukryto pověstné „zlaté tele“?

Mám za to, že zlaté tele tu supluje ono požadované uzdravení. Víme, kolik toho Ježíš učinil proti veřejné proklamaci svých uzdravování. Jak moc se snažil, aby se nestala pouhou propagací zázračného léčitelství, jak moc se

vzpíral být slavným doktorem, neboť se cítil být především farářem. Zaháněl to, co lidi ovládalo, osvobozoval je (uzdravoval) pro vztah s Bohem. Jenže lidé jsou jen lidé, a tak bylo tématem č. jedna stále ono zdraví fyzické a zázračné Ježíšovy schopnosti. Ježíš střídavě pomáhal a prchal a neustále dokola vysvětloval, především svým žákům. Jeho učedníci, jeho církve, má být církví farářů, nikoli lékařů. I ona má ve světě pomáhat, ale zároveň z něj tak trochu prchat, neboť i jejím cílem má být Bůh, nikoli uspokojování přání společnosti. Zdá se ale, že tady pod horou se jeho učedníci soustředili pouze na to druhé. Byť jim jde na první pohled o pomoc bližnímu, přítomné davy naznačují, že touží i po ocenění, po kladných bodech, které Ježíšovo uzdravování bohužel přinášelo. V každém případě jsou to právě ony léčitelské pokusy, které zapříčiní Ježíšovo příkré jednání nejen s učedníky, ale i s otcem postiženého chlapce. Ten se na něj obrací žalmovou modlitbou: „*Můžeš-li, slituj se nad námi a pomoz nám* (Ž 25),“ přesto Ježíš reaguje ironicky a jeho uštěpačné „*můžeš-li?*“ odhaluje dusnou atmosféru. Není se čemu divit. Otec jakoby se zpočátku uzdravení domáhal z pozice nároku. Zřejmě se pohoršuje nad lékařskou neschopností učedníků (*nedokázali to*). S Ježíšem se navíc rozhodne „hrát na city“. Zdůrazňuje celoživotní postižení svého chlapce (*od dětství*), který je jako epileptik v permanentním ohrožení života úrazem (*od ohně i vody*). Ježíš mu kontruje poznámkou, že víra je také celoživotní program, který počítá naopak s života záchranou. „*Všechno je možné tomu, kdo věří,*“ říká Ježíš a v podtextu je cítit právě pochybnost nad vírou celého toho sročení, které našel po sestoupení z hory. Otec reaguje velmi pohotově a překvapivě. „*Věřím, pomoz mé nedověře,*“ zní tu na první pohled pokorné vyznání nedokonalosti vlastní víry. Jenže když se nad tím zamyslíme, hází se tu odpovědnost za vlastní nevíru na Boha. „*Nevěřím-li, tak s tím něco udělej, Bože!*“ Ta věta se dá říci dvojím způsobem. V Matoušově verzi příběhu otec u této věty klečí (Mt 17,14). Marek si dá naopak záležet na tom, aby otec odpovídal ukvapeně, pod tlakem okolností, spíše účelově než pokorně. Ježíš také jeho slovo nijak nepochválí. V podobných příbězích zní Kristovo ocenění upřímného vyznání, tedy věty jako „*žes toto řekla*“ (Mk 7,29) nebo „*tvá víra tě zachránila*“ (Mk 5,34). V našem příběhu se pouze konstatuje, že se začal zase sbíhat zástup, a tak Ježíš (pod tlakem okolností?) chlapce

rychle uzdravuje. Je to takové uzdravení mimochodem, či skoro vynucené uzdravení.

Jistě, můžeme si představit zoufalého otce. Ve strachu o naše blízké, v touze jim pomoci, reagujeme různě. Někdy nátlakově. Jenže právě takto se rodí i situace Mojžíšova tábora pod horou Sinaj. Také tam se argumentuje nejistotou, ohrožením. Také tam se věc hází na Mojžíše samotného, když se mu vyčítá, že se ztratil, chyběl, a může tak vlastně i za vzniklou situaci. Snad už začínáme rozumět Ježíšovu rozčilení. Na Bohu si nelze věci vynucovat. A církve a její představitelé tu nejsou, aby uspokojovali poptávku lidu - jenže přesně to má ve zvyku církve dělat, za Mojžíše, Ježíše i ta naše dnes. „K čemu nám církev vlastně je?“ zní v podtextu otázka rozčileného davu i přítomného otce, když nejsou učedníci uspokojeny jejich potřeby pomoci či uzdravení. Zúžení církevní nabídky na pouhou službu (diakonii) se Ježíš doposud zoufale bránil, neustále o uzdravování přikazoval mlčet a neměl žádnou stálou ordinaci. A přesně tomu nyní učedníci podlehli, když se ve jménu lásky k bližnímu chtěli před shromážděnými blýsknout. Nepodařilo se. A aby toho nebylo málo, Marek nám situaci ještě víc zdramatizuje, když nechá toho chlapce umřít.

Samozřejmě jen zdánlivě, ale je to šok. Po Ježíšových výčitkách se mohou v tom davu pod horou cítiti dotčeni úplně všichni. A pak se Ježíš s jemnou arogancí případu ujme, snad především proto, aby byl klid. A ono to nevyjde. Přejde další záchvat. Ba je to ještě horší. Chlapec zůstane bezvládně ležet. „On toho kluka snad zabil!“ zní od úst k ústům do mrazivého ticha. Myslím, že situace nebyla daleko od lynče. A myslím, že kdyby k honu na Krista v tu chvíli došlo, mnozí uražení učedníci by mu ani nebránili. „K čemu je nám takový Bůh?“ zní nevyřčená otázka přítomných. Ale my si můžeme položit podobnou otázku z pohledu Krista. K čemu jsou nám taková učedníci?

V tomhle příběhu by se atmosféra dala krájet. Do šokující chvíle zdánlivě chlapcovy smrti ale vstupuje nenuceně Ježíš, aby se vše opět v mžiku změnilo. Bere chlapce za ruku a staví jej na nohy. Křísí jej. Takhle Ježíše

známe. Takhle bral za ruku a stavěl na nohy už tolikrát v posledních týdnech. Ať už to byla Petrova tchýně nebo mrtvá dcera Jairova, vždy to přece končilo takhle. Jestli jsme byli chvilku nesví z celé té situace i atmosféry, teď se nám notně ulevilo. Ten chlapec nezemřel. Stojí opět na nohou, tak jako jednou povstane sám Ježíš. Na tom chlapci je opět demonstrováno, že toho zlého, co nás ohrožuje a ovládá, je možné se zbavit. I sama smrt ztrácí před Bohem svou sílu. Chlapec je uzdraven. Ježíš bude vzkříšen. Marek nás na chvíli nechal uraženě protestovat, pochybovat, bát se. Předznamenal tak velikonoční události. A konfrontoval nás se sebou samými.

„Co jsme udělali špatně?“ zní nakonec logicky otázka učedníků. Je to i naše otázka. Co se to vlastně nepovedlo? Jak je možné, že na nás Ježíš křičel? K celé situaci je třeba se vrátit a v soukromí, a za zavřenými dveřmi tak Ježíš s učedníky činí. Netřeba prát špinavé prádlo na bulvár a veřejně. Ale je třeba si to vyříkat. A Ježíš opakuje to, co už říkal mnohokrát. Že mu jde v první řadě o vztah s Hospodinem. Že mu jde o rozhovor mezi člověkem a Bohem. Že mu jde o modlitbu. Snad proto vyháněl ducha chlapcovy nemoci se slovy: „*duchu němý a hluchý*.“ Princip je stále týž, jako při nedávné léčbě hluchoněmého či slepého. Je potřeba se zbavit toho, co nám znemožňuje komunikaci s Bohem, co nám brání Boha slyšet, vidět, mluvit s ním. Ježíš opět opakuje, že modlitba je to, oč tu běží. Říká to zvláštní větou. „*Takový duch nemůže vyjít jinak než modlitbou*.“ Skoro bych řekl, že formulací krajně nešťastnou. Protože samozřejmě nechce říci, že modlitba je cosi jako pilulka, magická formule, kouzlo zajišťující úspěch. Všimněme si např., že Ježíš se v průběhu dnešního uzdravení vůbec nemodlil, ač to jindy dělával. V kontextu dalších Ježíšových modliteb, především modlitby v Getsemane či na kříži, otevírá se nám pojem modlitby úplně z jiné perspektivy. Modlitba je prostě ROZHOVOR. Rozhovor s všemohoucím a svrchovaným Hospodinem. Tomu, co nás trvale ohrožuje, se lze bránit vztahem a rozhovorem s Bohem. V modlitbě nemůžeme nic přikázat či zajistit, jako to požadoval lid dnešních biblických textů. V modlitbě máme pouze jedinou jistotu. Jistotu Boží existence, Boží blízkosti a Božího naslouchání, byť to aktuálně nemusí být patrné. Modlitba je tedy i přijetím

Boží svrchovanosti a svobody (ne)zasáhnout. Sám Ježíš se bude v Getsemane modlit „Tvá vůle se staň,“ a na kříži pak dokonce „Bože můj, proč jsi mne opustil?“ (Mk 15,34) To nejsou příklady okamžité intervence, jakou si představoval chlapcův otec v dnešním příběhu a dost možná i nechápající učedníci. Ale vše má svůj čas a my i oni máme nyní chvíli si to promyslet. A máme před sebou velikonoční vzkříšení, jako potvrzení, že uprostřed bezvýchodných situací a tváří v tvář ohrožení nemluvíme do prázdna. Jen to chce čas, abychom to pochopili.

Učedníci v Markově evangeliu zatím nechápou. Nevydali se cestou modlitby a víry, ale popularity a uspokojování lidských požadavků. Proto je Ježíš spolu s přítomnými zástupy tituluje *nevěřícím pokolením*. Nebudme smutní. To vše se po Velikonocích změní. Už nyní ale víme, že víra je rozhovor. Mluvíme k Bohu, který bere za ruku, staví na nohy, křísí z mrtvých. Dělá to však svrchovaně a ve své režii. Rozhodně ne na lidský povel, ale z lásky k člověku.